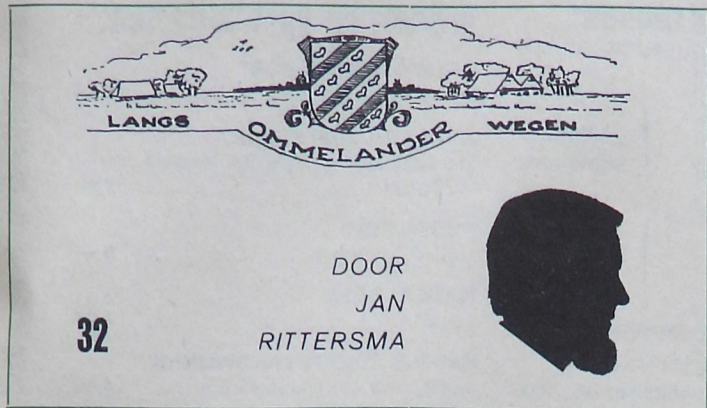
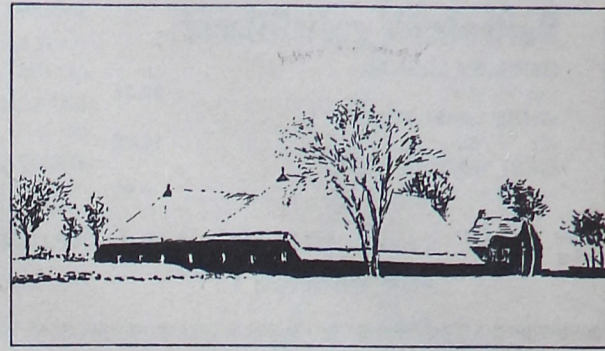
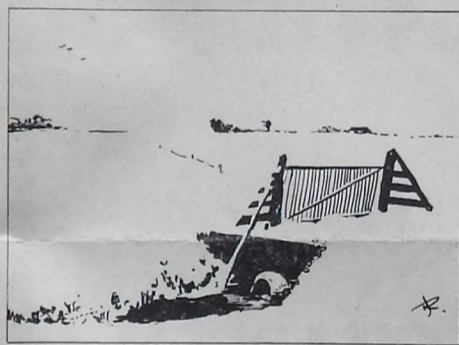

"Oet vrouger tieden"

We willen u deze aflevering laten meegenieten van een prachtig stukje oud-gronings. De grun- neger taal zoals deze in de vorige eeuw nog werd gesproken. Het verhaal is geschreven door Ubel Wierda (1852—1920) en werd met nog enkele verhalen in één boekwerkje, getiteld „Gol- tjebloumen” (uitgegeven in 1899 door J. C. Mekel te Winsum). Vanwege de beperkte ruimte kon slechts een gedeelte van dit hogelandster verhaal overgenomen worden. Wierda beschrijft allereerst een zeer natte herfst. Een herfst die voor de herfst anno 1974 model zou hebben kun- nen staan. Met behulp van het Nieuw Groninger Woordenboek hebben we enkele groninger woorden een nederlandse verklaring gegeven.

Een stukje hogelandster dialect

... Glinsterend en schitterend sneiveld ...

't Was nou al ien 't midden van December en nóg on- noatuurlik waarmachtig, moar náttig ! náttig ! De leie zuudweste wienden, mit 'n dik stuk woater, wizen van gain ophollen; ien dikke druppen vol de lauwe regen nog zoo lui en lobbeg tegen gloazen aan, krek of 't er mit nap tegen aangooïd worde. Klaaiwegen wazzen slim leik en oast grondeloos. 't Was kompleet 'n toer om der mit woagen deur te komen, roaden worden vot as sloopstajnen.

't Laand verzoop, ien 't eerste worde 't pouzig (drassig) en laoter slempte 't haaldaal dicht, want alle spuiten en dwarsgeuten stonnen vol. 't Winterzaod, dat er ook al zoo 'n beetje iengreemd was — omdat 't onder bouwerij wat nat har — ston nou mit toonen ien 't waoter en zol 't veurrijer wel weer geel worden; ver- wachting: 'n dunne vrucht mit 'n luk beschoetje (op- brengst).

De stuk of wat ain'n en gaanz'n, dei Sunderkloas over- leefd haren, wazzen ien 't gemoak (hadden plezier) mit dat hooge woater, ze ploeterden en kwaakten dat 't joe 'n aard har. Gaanz'n mozzen nog weer 'n leuke tied deurstoen mit al dei lötterelen, jas- en biljartpartijen tegen Midwinter. Dat hei je der van as je den juist op 't vetste binnen; ien dei tied is maor ais wat ge- vaorlik om gaans te wezen.

Zielen (sluizen) bie Zoltkamp konnen deur tegenwiend nait open; gounet zeeën ook dat 't kwam omdat guilen (geulen) ien riet dichtslekt zatten en dat 't waoter Om stoom, dat toch van 's minsken wil aofhanklek is, te hulp te roupen, wollen iengelanden ien der tied nait aan, zai verwouwen laiver op wisselvallege natuur- krachten.

As wiend moar even binnen is onnairden ze, den is 't waoter vot weer weg. Jao ! dat was ook zoo maor ze konnen nait beletten dat 't waoter veul te hoog worde en wat helpt 't joe of je 'n drin- keldoode vot oet 't waoter haolen of 'n week laoter.

Op 't heden verandem te brengen, wazzen tieden nait naor, Meulenpolders — waoronder 'n bult mit stoom — kwammen der natuurlik al aan meer en meer en doar- deur worde bargplaots veur 't oertollege waoter al leutjeder en leutjeder.

Aan 't natuurrecht, dat hoogland op leegland aof- stroomt, worde nait aan steurd. Hoogland worde leeg- land en leegland was hoogland.

't Maolpail was aofschaff en meulens deden wat ze konnen bie dit rötterg weer, ze jougen maor al op, seuventig doem bov'm pail en 't waoter klom nog. Hun- sengoo was gedaaltelk 'n echt waoterschop ien plaats van landschop. Ien hoezen mit kelders, dei nait op zulk hoog woater maakt wazzen, mos je nou net as schippers op planken lans loopen.

't Luchtgestel worde ien 't leste toch wat koller, 't re- gende nog geweldig maor der vollen al dikke vlokken natte snei tusken. Gemaintebesturen mouken dat ze de vraize (friesse) "wo-anskippkes" oet heur daipen, tochten, maoren en doode enden sloot, verdreven; elk riemde al:

As de snei valt ien de sliet,
Den is ter binnen drei daogen vorst aan diek

En jao ! wiend schoot oet, kwaoje haogel- en sneibuien oet 't noord-westen en koeskiin bie minsken mit holle koezen. Roezeboezeg weer was 't, maor veul snei brochte 't nait aan, allèn ien krimpen en houken van keziens hoopte 't wat op. Op enden van geuten hongen iest- tappen en straoten en wegen wazzen zoo glad as 'n tinnen schuddel, deur dat 'n beetje vroor ondertied dat 't regend en sneid har.

Peeren mozzen op scharp en ien 't zand dat ter maor betuun (schaars) ien 't loug was, kwam 'n poestje; tórfschippers dei mit heur zudelvracht 'n portje oet 't veen mitnommen haren, wazzen der loos mit. Ien 't loug worde overal zand streud. Wiend ging nog wat verder naor 't noorden, elk veurspelde winter, winter, want ien Stockholm zat vorst, 't ston onder zee-tiedens, maor 't kwam nog nait.

Wiend kromp weer naor 't zuudwesten en nou wis men nait meer wat men der van zeggen zol, vorst of deu, kwakkeln dee 't al. Olle schippers zeeën ook: wie krie- gen nog gain vorst, 't waoter wil nait weg, wiend is te veul binnen, boeten.

Maor wiend ging weer naor 't noorden, liekdoorns stak- ken slim en elk jeukte 't ien waogens van bainen (knie- holte) onder hoosbannen, remetieke minsken klougen, en die vrouger 'n slim blezuur (blessure) kregen haren, veurspelden oet doovighald ien 't littaiken, da ' we nog meer omballing (hier: slecht weer) kriegen zollen.

Kolle ien hamen, was 'n algemaine klacht, gounet wazzen zoo roeg en vraid as potten krek of ze bof haren; enkelden wazzen ze zoo roeg en vraid as kees- rieven.

... Gaanz'n naor 't zuuden ... vorst !

Nou der kwam den ook 'n bult snei mit harde wind. Slooden zaten vot aan kop tou vol; 't jaogen was om spoorsnei verboden en 't meer- ten prenten kon aangaon. Boerenjongens haren veur ropperege steeën onder ien schuurdeuren overal knippen en pompen staon, want ien diz tied was 't pien weerd om meerten te vangen omdat angen (haren) der nou vast ienzatten.

't Mos joe kant verwondem hou of zo'n meert deur zukke leutje gliefkes komen kon, maor deurdat 'n meert ainlk niks ans is as 'n dikke staart dei ien 'n spits kopke oetlopt en ondertied op pootjes stait, kon he makkelk deur dei leutje gaotjes ien hut slupen om als nao te snuustern of 't ook neudig wezen kon, dat boer zien houder als wat oetdond worden.

Kiender haren nou andob (gelegenheid) om snelhoezen en sneipoppen te maoken, of kander mit snelbalen te gooien of mit snei ien te zaipen. Overal op beun en ien houken bie boetendeuren laggen ien hoes leutje

... Scheuveln ...

bultjes en lange strepen, net as swiensruggen, van dat fiene jachtsnei, dat onder pannen en deuren deur- stoven was.

't Nat was van 't boeskoolvat aof; wille gaanz'n vlo- gen al henne weer en koffie bakte ien 't bakje van koffiemeulens. Schaopen mozzen ien 't hok, ze haren 't sneivreten nait leerd en schaopeholders keken niks blied.

Heeren laipen ien groote schilstevels (kaplaarzen) mit blaauwe sneibrillen veur oogen. Nou 't was winter.

Schojers en kooplu mit 'n paor cinaosappels, piep- raaien (pijpschoonmakers) of ain of twee deuskes luze- vels (lucifers); gebrekkege stumpers dei, slim schod- dig ien 't goud en aost tot op 't nulpunt verkleumd, lans slecht begaone sneiwegen vothompelden en waar- aan dudelk te zain was dat ze noot heur kost verdain- nen konnen; kerels dei opstopte vrende vissen en vo- gels en goud zain laiten, pegelden (speuren, nakijken) 't laand of.

't Boetenwark was aoflopen en 's mörgens ien de vrote, as alens nog stil was, konje ien 't loug tusken 't haone- gekraai deur, over 't ien mörgenzun glinsternd en schitternd sneiveld al heuren; ze wazzen bie boeren dei nog nait mit 't mesien durksen, mit vlegel aan gang. Ook baonvegen was 't nog nait aan tou, ien sum- mege plaotsen wazzen ze aan 't vlasken of laiten ze van balvientes, zoas de vraizen zeggen, mac-aodam kloppen.

't Was wel wat 'n harde dörsk, maor ien dei noodsta- len verdainden arbaiders toch nog 'n eerlk stuk brood veur heur hoesholng.

Leeuwertjes, mit topkes op kop en vinken worden al zoo mak, ze laipen tusken hoezen ien straoten om. Ook grieze kraaien en witbekte rouken, worden zoo mak en breitael dat je konnen ze aost nait langer

wegkuzen (wegjagen); ze pluusterden ale askedobben nao en houlen heur veul op bie mizzen en boerenboun- posten.

De enkele aoksters dei der touhillen, wazzen zoo steels en ondeugend dat as 't minsken of kiender west haren, den zatten ze wel half-tied ien 't perrzon (schoolgevan- genis) of stonnen ien houk.

Veldwachters laipen aost mit kruus aan grond, 't ain'n stellen begunde al.

't Was winter.

Koepers en smeden mouken siepstajnen al ien order om scheuvels te sliepen veur kwaojonges en leutje wichter dei heur op 't sneikwaxsel ien graften en wie- de neigraoven slooden ien 't swait laipen. Ze schripten mit arms en bainen net as kladdermeulens. Ale klok- ken rouken van slag omdat 't smeer stierde.

't Was winter.

... Ien 't loug ...

En hou 't mit 't groot daip ston, vraag ie? Dei har al mooi dicht legen mit ordenelek sneikwalsteries, maor stombooten haren boudel weer haaldaal kepot jacht; landjevaorders, dei der nou ook deur konnen mit twei en drei peeren veur 't schip, haren 't sol (vaargeul) nog veul wieder maakt en deurdatt ziel stroomde onder- tied dat ter 'n dik stuk wiend vloog, kwammen hier en daar braide iesdammen van schollen en groote open rakken, dei joe mit heur donker kabbeldnd waoter zoo oetdaogend aankeken. Elk was glèn op dei booten, maor wat zo je der aan doen.

Kapitains maotigden heur 't recht op 't ies haaldaal al- lèn aan en laiten 't minsken aanzain dat ze 't ies, waor doezenden pelsair van hemmen en kost op verdainen konnen, as 't 'n beetje deurvroor, mit groote onkosten en zunder verdainst, ekspres vernalden.

't Was dönderdag, 't kon nog ien order komen tegen zotterdag, as wiend maor wat liggen ging, want lunct schoonde al aof en 't begunde weer te vraizen.

't Was winter.

